

A PSZICHOPATA SZEMÉLYISÉG¹

CHRISTOPHER J. PATRICK (2006):
THE HANDBOOK OF PSYCHOPATHY

The Guilford Press, New York

KÖRMENDI Attila

A Minnesotai Egyetem professzora, Christopher J. Patrick, a pszichopata és antiszociális személyiség széles körben elismert kutatójaként szerkesztője és fejezetírója a pszichopátia 651 oldalas kézikönyvének. Művének célja a pszichopata személyiségstruktúrával kapcsolatos kutatások szisztematikus bemutatása és értékelése. A könyv sajnos jelenleg kizárólag angol nyelven érhető el a Guilford Press kiadásában.

A vaskos kötet 31 alfejezetből áll, melyek mindegyike a pszichopata személyiséggel kapcsolatos kutatások egy szegmensével foglalkozik. Az alfejezetek hat nagy téma köré csoportosulnak:

1. A pszichopátia teoretikus és empirikus alapjai
2. Konceptualizáció és a mérés
3. Etiológiai folyamatok
4. A pszichopátia speciális csoportokban
5. Klinikai és alkalmazott témák
6. Konklúzió, jövőbeli kutatási direktívák

Az első négy alfejezet a pszichopátia konstruktumának részletes bemutatásával kapcsolatos. Megismerhetjük a konstruktum fejlődését Clekley korai leírásától indulva a pszichopátia modern két, három és négyfaktoros modelljéig, melyek a mérésére készített kérdőívek pszichometriai vizsgálatai mentén alakultak ki. Bár nem foglalkozik külön fejezet a pszichopata személyiség és az antiszociális személyiség differenciálásával (mely méltatlanul elhanyagolt terület a pszichológiai és pszichiátriai szakirodalomban) a könyv különböző részeinél újra és újra megjelenik ez a téma. A tudományos adatok mellett történelmi és kulturális érdekességeket is olvashatunk a konstruktumról, megtudhatjuk például, hogy az eszkimóknak saját szavuk van a pszichopatához hasonló személyiség leírására, *kunlangeta*-nak hívják azokat az embereket,

---

¹ A publikáció elkészítését a TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0024 számú projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

akik nem törődnek cselekedeteik következményeivel, hazudnak, csalnak, nem járnak vádászni és a többiek gyakran kérnek büntetést számukra a vénektől.

A méréssel kapcsolatos alfejezetek (5–10.) kitérnek a pszichopátia önjellemző skálákon keresztül történő mérésének problémáira, a DSM-IV diagnosztikai kategóriáival való kapcsolataira és az altípusok (elsődleges, „macho”, manipulatív és másodlagos) azonosítására. A jellemző személyiségtényezőkkel foglalkozó 7. fejezet az írott szövegen túl átfogó és könnyen értelmezhető táblázatokban közli a legfontosabb eredményeket, melyek legtöbbje a Big Five dimenzióival kapcsolatos, azonban rendkívül érdekesnek találtuk többek között a pszichopátia és a DSM-IV személyiségzavarainak kapcsolatát bemutató korrelációs értékeket is.

Az etiológiai témák (11–19. alfejezet) több szempontból közelítik meg a konstruktumot. David Farrington fejezetében a családi háttérrel kapcsolatos vizsgálati eredményeket közli. A Cambridge-i kutatás eredményein túl kiemelnék Marshall és Cooke 1999-ben végzett vizsgálatát, melyben a korai predikciós tényezők meghatározásának érdekében pszichopata és nem pszichopata elítélteket hasonlítottak össze olyan tényezők mentén, mint a szülői elhanyagolás, durva szülői fegyelmezési módszerek, az apa elhanyagoló nevelési stílusa, a testvérek száma, az alacsony verbális intelligencia vagy a magas impulzivitás. A mérőeszközök kidolgozásában is jeleskedő Paul Frick felvázolja a pszichopátiás személyiség és az antiszociális magatartás megjelenése közötti folyamatot fiataloknál. A kognitív oldallal foglalkozó 17. fejezetben megtudhatjuk, hogy a pszichopátákat a globális koherencia hiánya jellemzi nyelvhasználatukban (Brinkley et al., 1999), azonban deficitet mutatnak figyelmi működéseikben is a váratlan „másodlagos” információk tekintetében (Hiatt, Schmitt és Newman, 2004). Külön fejezetet kaptak az anatómiai (14. alfejezet) és a neurokémiai (13. fejezet) rendellenességeken túl az amygdalával (15. alfejezet) és a frontális lebennyel (16. alfejezet) kapcsolatos eredmények. A genetikai kutatásokkal kapcsolatos eredményeknek szisztematikus bemutatása a 11. alfejezetben található.

A speciális pszichopata csoportokat tárgyaló alfejezetek rendkívül izgalmas témákra fókuszálnak. Elsőként a pszichopátiás vonások gyermek- és serdülőkorai megjelenésével kapcsolatosan szerezhetünk információkat. A területen végzett kutatások a rideg/érzéketlen (callous/unemotional) vonások központi szerepét emelik ki a felnőttkori pszichopátiás személyiségszerkezet kialakulásában. A rideg/érzéketlen vonások a pszichopátia konstellációjának személyiségjellemzőit foglalják magukba (gyenge empátia, a büntudat és a felelősségvállalás hiánya, narcisztikus és impulzív vonások). A *Psychopathy in Women* alfejezet megállapítása szerint a konstelláció prevalenciája enyhén alacsonyabb a női populációban, ugyanakkor a szerzők megállapítása szerint a pszichopata-antiszociális viselkedés kevésbé agresszív formákban jelenik meg a nők között, mely diagnosztikus nehézségeket okozhat. Nem csak klinikai, hanem munka- és szervezetszociológiai szempontból is hasznos lehet a *The Successful Psychopath* alfejezet, mely a pszichopátia szubklinikai manifesztációjával kapcsolatos elméleteket és kutatásokat közli. A pszichopátiás vonások szubklinikai manifesztációja adaptív az individualizációt hangsúlyozó és preferáló nyugati társadalmakban, mivel a konstruktumban a negatív jellemzők mellett számos adaptív, bizonyos munkakörök és tevékenységek végzése esetén pozitív tulajdonság is megtalálható: félelemmentesség, izgalomkeresés vagy a magas mentalizációs képesség.

A klinikai és alkalmazott témák (24–30. alfejezetek) az agresszió, a szerhasználat és a szexuális erőszak pszichopátiához fűződő kapcsolatát elemzik. A terápiás jelenségeket és problémákat három alfejezeten (28–30.) keresztül olvashatjuk különböző szerzők tolmácsolásában. Harris és Rice áttekinti a kezelési próbálkozásokkal kapcsolatos szakirodalmat, Edens és Pertila a jogi és etikai problémákkal foglalkozik, míg Seto és Quinsey mintegy összefoglalásként megfontolandó javaslatokat, kérdéseket fogalmaz meg az intervenció és a prevenció témakörében.

Végül az utolsó alfejezetben a szerkesztő gondolatait olvashatjuk, melyek iránymutatás-ként szolgálnak a pszichopátia kutatásának következő generációja számára (*Back to the future: Cleckley as a guide to the next generation of psychopathy research*). A könyvet elsősorban a pszichopata személyiségekkel gyakran találkozó szakemberek számára ajánljuk (pszichiáterek, pszichológusok, büntetés-végrehajtási intézmények dolgozói), azonban tudományos szemlélete alapján kitűnő választás lehet a konstruktummal foglalkozni kívánó kutatóknak is.